

Redosljed nenaglašenih riječi u hrvatskom jeziku (na primjeru enklitika u administrativnom stilu)

Kševi, Marija

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:011713>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

**SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET**

Marija Kševi

Redoslijed nenaglašениh riječi u hrvatskom jeziku

(na primjeru enklitika u administrativnom stilu)

(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2018.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Marija Kševi

Matični broj: 0009065159

Redosljed nenaglašenih riječi u hrvatskom jeziku
(na primjeru enklitika u administrativnom stilu)

DIPLOMSKI RAD

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost/Filozofija

Mentorica: doc. dr. sc. Anastazija Vlastelić

Rijeka, 2018.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Metodologija.....	2
3. Odnos funkcionalnih stilova i hrvatskoga standardnog jezika.....	4
3.1. Obilježja administrativnoga stila.....	5
3.1.1.Sintaksa u administrativnom stilu.....	7
4.Redoslijed riječi u hrvatskom standardnom jeziku.....	9
4.1.Redoslijed riječi u govorenom i pisanom jeziku.....	11
5. Teorijske napomene o enklitikama u hrvatskom standardnom jeziku.....	12
5.1 Položaj enklitike u sintagmama.....	13
6. Enklitike u administrativnom stilu sudskih odluka.....	16
6.1. Odlike administrativnog stila	16
6.2. Položaj enklitike u sintagmama.....	17
6.3. Enklitike i višerječni nazivi ustanova.....	20
6.4. Smještanje glagolskih enklitika.....	22
6.5. Smještanje zamjeničkih enklitika.....	24
6.6. Konstrukcije <i>...je da je</i>	25
6.7. Stilska (ne)obilježenost.....	26
7. Zaključak	27
8. Sažetak.....	28
9. Izvori i literatura.....	29

1. Uvod

Tema je ovog rada mjesto glagolskih i zamjeničkih enklitika u hrvatskom standardnom jeziku, konkretno u njegovu administrativnom stilu. „Hrvatski se standardni jezik definira kao jezik hrvatske polifunkcionalne javne komunikacije“ (Silić 2006: 36). Njegova se jezična polifunkcionalnost očituje u različitim područjima: u znanosti, uredu, novinama, radiju, televiziji, u književnosti te svakodnevnom razgovoru. U skladu s tim područjima hrvatski se standardni jezik tradicionalno dijeli na pet funkcionalnih stilova, od čega je administrativni stil jedan od njih.

U komunikaciji hrvatskim standardnim jezikom administrativni stil ima prednost nad ostalim funkcionalnim stilovima s obzirom na to da zahvaća zakonodavno i preskriptivno područje jezične uporabe (pravo, pravosuđe, diplomacija, državne službe, bankarstvo i financije, gospodarstvo). Unutar tih područja nastaju tekstni zakoni, pravilnici, propisi, potvrde, odluke i sl. Jezik se takvih tekstova temelji na ustaljenim i zadanim jezičnim formama (klišeiziranim izrazima, pleonastičnim sintagmama, semantički praznim riječima i sl.).

S obzirom se na normativnu uređenost administrativnog jezika u proučavanje smještanja enklitike polazi s pretpostavkom da unatoč nastojanju (pa i obavezi) za poštivanjem norme administrativni stil, generalno, također ima odstupanja od hrvatske standardnojezične norme. Stoga je cilj ovog rada utvrditi koje su razlike u vezi s mjestom enklitike u rečenici administrativnog stila u odnosu na normu hrvatskoga standardnog jezika, odnosno detektirati koji su izazovi smještanja glagolskih i zamjeničkih enklitika u tekstovima administrativnog stila.

2. Metodologija

Tema je ovoga rada položaj enklitike u hrvatskom standardnom jeziku točnije u njegovu administrativnom stilu. Istraživanje će biti provedeno na tekstovima administrativnog stila iz razloga što je to jedan od normom obvezatnijih stilova, pa je pridržavanje standardnojezičnih normativnih načela očekivano.

Motivacija je za ovo istraživanje činjenica da administrativni stil zbog specifičnosti svoje uporabe (zakonodavstvo, diplomacija, politika, društvo, poslovna komunikacija...) i preskriptivne funkcije (jasne i nedvosmislene tvrdnje) te velike ovisnosti o izvanjezičnoj zbilji (politika, ideologija) uvelike utječe na ostale stilove (Frančić – Hudeček – Mihaljević 2006: 252–253), ali i predstavlja „ogledni primjer hrvatskoga standardnoga jezika“.

U središtu je interesa ovog rada pitanje pridržava li se zakonodavno-pravni podstil administrativnog jezika pravila o smještanju enklitike unutar rečenice. Korpus za analizu čini deset zakonskih tekstova dostupnih na internetu. Konkretno, riječ je o deset odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske donesenih od 2011. do 2018. godine. Na temelju će se tih zakonskih odluka uputiti na moguća normativna odstupanja te će se prikazati najčešća odstupanja u smještanju enklitike. Analizirani tekstovi, odnosno odluke Ustavnog suda stavit će se u korelaciju sa značajkama administrativnog stila te na taj način potvrditi ili opovrgnuti status strogo uređenog i normom obvezatnog stila.

Izvori koji se tiču norme preuzeti su iz suvremenih jezičnih priručnika: *Hrvatska gramatika* (Barić i sur. 1997., Težak – Babić 1994.), *Gramatika hrvatskoga jezika* (Silić – Pranjković 2005), *Praktična hrvatska gramatika* (Raguž 1997), *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika* (Katičić 1991) te jezičnih savjetnika i znanstvenih radova autora koji su se bavili ovom problematikom: Josip Silić, Lada Badurina, Anđela Frančić, Lana Hudeček i Milica Mihaljević.

Primjeri na kojima je prikazana teorijska građa su uglavnom moji ili preuzeti iz literature te analiziranog korpusa.

3. Odnos funkcionalnih stilova i hrvatskoga standardnog jezika

Hrvatski je standardni jezik izgrađen tako da zadovoljava sve potrebe za realizacijom funkcija jezika. Kako bi postao općekomunikacijsko sredstvo, hrvatski se standardni jezik uči, zbog čega je uređen pravopisnom, gramatičkom i leksičkom normom, koji utvrđuju što pripada jezičnom standardu.

Standardni je jezik višefunkcionalan, što znači da je njegova funkcija višestruka. Zbog potrebe da se ostvare različite jezične funkcije standardni se jezik tradicionalno raslojava na pet funkcionalnih stilova, koji se dijele na podstilove i žanrove. To su:

- znanstveni stil
- administrativni funkcionalni stil
- publicistički funkcionalni stil
- književnoumjetnički funkcionalni stil
- razgovorni funkcionalni stil.

Svaki se stil hrvatskoga standardnoga jezika razlikuje po odnosu prema normi, odnosno prema stupnju dopuštene individualnosti, a „što je odnos prema normi stroži, manji je stupanj dopuštene individualnosti“ (Frančić– Hudeček– Mihaljević 2005: 26). Normom su najobvezatniji administrativni i znanstveni funkcionalni stil, u kojima je, s obzirom na njihovu funkciju, poštivanje norme obvezatno, slijede ga publicistički, razgovorni te književnoumjetnički. Međutim, kao što ističe Josip Silić (2006), narušavanje norme u jednom funkcionalnom stilu nije istovjetno narušavanju norme u drugom funkcionalnom stilu. Iz toga slijedi da ako se nešto smatra greškom u određenom funkcionalnom stilu, ne znači da je to greška i u drugom te to nije potrebno izbaciti iz svih funkcionalnih stilova, kao ni iz standardnog jezika kao cjeline. Može se reći da je odnos

funkcionalnih stilova i standardnog jezika proporcionalan. Drugim riječima, samo razvoj funkcionalnih stilova omogućava nesmetan razvoj standardnoga jezika (Silić 2006).

3.1. Obilježja administrativnog stila

Administrativni je stil stil ureda, diplomacije, ekonomije, industrije, politike itd. Njime se pišu službeni dopisi, odluke, zakoni, pravilnici, molbe, žalbe i slični dokumenti. Najveći naglasak administrativni stil stavlja na prilagodbu izvanjezičnoj zbilji, prvenstveno politici i ideologiji, što je čest uzrok mijena unutar samog stila. U društvu je sve češća pojava administrativizama izvan područja administrativnog stila, što je rezultat snažnog utjecaja ovog stila na ostale stilove hrvatskog jezika. Naočito je to na leksičkoj razini, gdje se mnogi administrativizmi i ideologizmi udomaćuju ponajprije u razgovornom, a potom i u publicističkom stilu (npr. *dospjele obaveze, fizičke osobe, poslovni subjekti, socijalni partneri, društvo povjerenja, vanjskopolitička pitanja, reforma* (Hudeček –Mihaljević 2009: 23; Stolac 2016)), gdje se s vremenom neutraliziraju te pokazuju tendenciju ulaska u opći aktivni leksik. Stoga nije čudna pojava gotovih pleonazama, pa i cijelih rečeničnih konstrukcija i izvan administrativnog stila.

Administrativni je stil vrlo specifičan po određenim zakonitostima u propisivačkoj funkciji. Uz nužno poznavanje specifičnosti područja upotrebe poželjna je i tvorba jasnih i nedvosmislenih rečenica. Nadalje, administrativni je stil obilježen stručnim nazivljem i uredsko-poslovnim rječnikom. Budući da obuhvaća širok raspon tekstova, administrativni se stil dijeli na podstilove: zakonodavno-pravni, društveno-politički, diplomatski, poslovni i personalni stil. Potrebno je naglasiti kako se i personalni podstil dijeli na svoje stilove. Tako razlikujemo stil molbe, žalbe, životopisa itd. (Kovačević –Badurina 2001: 480).

Ustaljena struktura, činjeničnost, objektivnost, točnost, jasnoća, jednostavnost, logičnost, sažetost, preglednost, neobilježenost, klišeiziranost izraza i usklađenost s normom hrvatskog jezika značajke su administrativnog stila. Tako strog i uređen administrativni jezik stvara u govornicima određene ambivalentne stavove: respekt, zazor, netrpeljivost, porugu. „Jezik je to naime kojemu se pripisuje moć (državne) administracije, ali i različite manipulacije i ideologizacije“ (Kovačević– Badurina 2001: 479). Takvu shvaćanju jezika pridonosi i autoritativnost, koja se često prenosi i na jezik kojim se ona očituje. Štoviše, jeziku administracije ne pripisuju se samo jezične zakonitosti već i snaga zakona zbog čega se administrativni stil shvaća kao *ono kako treba govoriti, kako je ispravno i poželjno* (Kovačević – Badurina 2001).

Jedna od čestih pojava u administrativnom stilu jest pleonazam, odnosno izražavanje istog sadržaja dvjema ili više riječi. Ova se značajka može, ali i ne mora, smatrati manom administrativnog stila¹. Prema Siliću (2006) pleonazmi manom postaju kada iz administrativnog stila uđu u druge stilove i time postanu opasnost za postojanje standardnog jezika.

Navedene bi značajke u svojoj ukupnosti trebale administrativni stil činiti prepoznatljivim i različitim od ostalih funkcionalnih stilova hrvatskoga standardnog jezika (Frančić– Hudeček– Mihaljević 2005: 253). M. Kovačević i L. Badurina (1999) u radu *Jezični paradoksi administrativnoga stila* ključan „problem“ ovoga stila vide u njegovoj realizaciji. Naime, „administrativni će stil težiti normativnoj korektnosti, ali je neće u praksi dosljedno i ostvarivati“ (Kovačević – Badurina 1999: 409). Autorice smatraju da iako se pojedinac opire administrativnoj moći u jezičnoj realizaciji, njegova će sveprisutnost prodirati i

¹Pleonazam kao pojava učestalo se pojavljuje u administrativnom jeziku i jeziku poslovne komunikacija, pa su nerijetki i u ostalim stilovima: *najoptimalniji = optimalan, najbolji; međusobna suradnja = suradnja; vremensko razdoblje = razdoblje; mjesec veljača = veljača; daljnji rast = rast; mobing na radnom mjestu = mobing; na području Primorsko-goranske županije = u Primorsko-goranskoj županiji* itd.

u druge funkcionalne stilove prvenstveno u razgovorni i novinarsko-publicistički.

3.1.1. Sintaksa u administrativnom stilu

Sintaksa je dio gramatike koji proučava rečenično ustrojstvo, tj. odnose među rečeničnim jedinicama. Drugim riječima, sintaksa daje pravila po kojima se riječi (najmanje sintaktičke jedinice) slažu u sintagme, rečenice i tekst. Sintagma je sintaktička jedinica sastavljena od najmanje dviju punoznačnih riječi, npr. *bijela košulja*. Govoreći ili pišući govornik svoje misli i osjećaje izražava rečenicama. S obzirom na velik broj izražajnih mogućnosti govornik izabire način na koji će najbolje izraziti ono što nekome želi priopćiti. Da bi se prenijela određena obavijest, riječi se iz jezika slažu u rečenicu prema određenim pravilima.

Svaki se funkcionalni stil izdvaja upravo po sintaksi – po tome kakva mu je rečenica i kako je ona uklopljena u tekst (Silić 2006). Tako je, rečenica npr. administrativnog stila kratka, objektivna, neutralna i bez suvišnog opisa, npr.:

Općinski građanski sud u Zagrebu utvrdio je da je tužitelj dužan za uzdržavanje mladb. djeteta plaćati iznos od 9.000,00 kuna. (U-III-2389/2014)

Ustavnu tužbu podnijela je Ana Mikulić iz Zagreba...(U-III-2343/2017)

U konkretnom slučaju odbijena je žalba podnositeljice...(U-III-556/2014)

Uvidom u osporeno rješenje razvidno je da je Vrhovni sud odbio žalbu podnositelja jer je ocijenio da je Županijski sud u Zagrebu pravilno utvrdio... (U-III-2037/2018)

U ustavnoj tužbi podnositelj tvrdi da su mu osporenim rješenjem povrijeđena njegova ljudska prava i temeljne slobode zajamčeni člancima... (U-III-2037/2018)

Gramatički se subjekt načelno podudara s obavijesnim subjektom, kao i gramatički predikat s obavijesnim predikatom. U rečenici administrativnoga stila gramatički je subjekt na prvom mjestu, a gramatički predikat na drugom. Nema inverzije predikata kao ni kontekstom prepoznatljivog predikata. Također, nužno je da gramatički subjekt i predikat budu eksplicitno izraženi, odnosno nazočni.

4. Redosljed riječi u hrvatskom standardnom jeziku

Riječi ne mogu biti sve istovremeno izgovorene ili napisane u istom trenutku. Iz tog razloga riječi se nižu jedna do druge (u pisanom tekstu s lijeva nadesno) slažući se u rečenicu. Najmanja je jedinica kojom se sintaksa bavi riječ, a najveća rečenica. Dakako, kada se ustrojstvo koje rečenice ne može razumjeti iz nje same, u obzir valja uzeti cjelinu koje je ta rečenica dio (Katičić 1991).

Riječi se u rečenici slažu posebnim poretkom. Redosljed riječi podrazumijeva redosljed sintaktičkih jedinica u jednostavnoj ili u složenoj rečenici. Hrvatske gramatike (Barić i sur. 1997., Težak – Babić 1994.) uglavnom navode dvije vrste reda riječi: *stilski neobilježen (neutralan)*, redovan, običan, i *stilski obilježen (afektivan)*, obrnut, prigodan. O trećoj se vrsti reda riječi govori u *Hrvatskoj gramatici* (1997) i *O redu prijedloga, veznika, enklitika* u Težak–Babićevoj gramatici (1994), gdje se upotrebljava naziv *obvezatan red riječi*.

U stilski neobilježenom redu sve su riječi, skupine riječi ili sve riječi kojima se izriču sintaktičke kategorije jednako važne i nijedna nije posebno istaknuta. Takvim se poretkom sintaktičkih kategorija iznosi objektivni stav govornika. Prema *Hrvatskoj gramatici* (Barić i sur. 1997) stilski neobilježenim redom riječi u jednostavnoj rečenici smatra se poredak u kojem je subjekt na prvom mjestu, slijedi predikat i objekt iza predikata.

S druge strane, redosljed je samostalnih sintaktičkih jedinica (predikata, subjekta, priložne oznake i objekta) u stilski obilježenom redu riječi slobodan. Kada se kaže da je red riječi slobodan, tada se misli s gramatičkog gledišta. Drugačije je sa stilske i obavijesne jer je tada redosljed riječi zavisao od onoga što se želi naglasiti i konkretnog konteksta u kojem je rečenica upotrijebljena (Težak – Babić 1994: 244). Ako su govorniku neke rečenice, sintagme ili same riječi važnije od ostalih, on ih može na poseban način

istaknuti. Isticanje se rečeničnih dijelova može postići na dva načina, rečeničkim naglaskom i smještanjem sintaktičkih dijelova na prvo ili posljednje mjesto. Što će biti istaknuto stavljanjem na najistaknutija mjesta u rečenici, ovisi o onome što govornik želi naglasiti.

Na primjer, promotri li se rečenica *Ivan uči povijest.*, sa semantičkog je aspekta potpuno nebitno kojim se redosljedom nižu sintaktičke jedinice; promijeni li se redosljed kojim se pojavljuju subjekt, predikat i objekt, značenje ostaje isto: *Povijest uči Ivan./Uči povijest Ivan.* Može se zaključiti da promjena rasporeda sintaktičkih jedinica mijenja stilsku vrijednost i stvara obilježenost, ali značenje ostaje jednako.

Iako je redosljed riječi, odnosno sintaktičkih kategorija u hrvatskom jeziku relativno slobodan, postoje pravila koja su obvezatna (zbog ritmičko-intonacijskih razloga) za sve vrste rečenica, prevladavao u njima stilski obilježen ili neobilježen redosljed riječi (Barić i sur. 1997). Relativno neslobodan redosljed rečeničnih sastavnica znači da u nekim rečenicama hrvatskoga standardnoga jezika promjena redosljeda rečeničnih sastavnica znači i promjenu značenja. Uzme li se za primjer rečenica *Ljudi dolaze s plaže.*, razvidno je kako bi se promjenom redosljeda riječi/sintaktičkih jedinica u *Ljudi s plaže dolaze.*, promijenilo i značenje te rečenice (Silić 1986). U prvoj bi rečenici subjekt bili *ljudi*, a u drugoj *ljudi s plaže* (odnosno ljudi koji su bili na plaži).

Kao ni iz semantičkih, tako ni iz sintaktičkih razloga ne može bilo koja riječ doći na početak rečenice, pa tako nije ovjerena rečenica **Ju da mi on je.* ili **Mi ju on je dao.* Upravo obvezatna pravila podrazumijevaju *automatsko namještanje* riječi bez vlastita naglaska (*ju, mi*), koje nazivamo *nenaglasnicama*. Konkretno, navedena bi se rečenica u hrvatskom jeziku preoblikovala u *On mi ju je dao.* Isti primjer potvrđuje i da ovisno o kontekstu rečenica može glasiti i *Dao mi ju je on.*

4. 1. Redoslijed riječi u govorenom i pisanom jeziku

„Svaki se tekst, bez obzira na njegovu pripadnost funkcionalnom stilu, može ostvariti na govoreni i pisani način“ (Silić 2006: 225). Govoreni način ostvarivanja teksta naziva se usmeni ili govoreni jezik, a pisani način pisani jezik. Kako svaki jezik, tako i pisani i govoreni imaju svoje zakonitosti, pa je potrebno razlikovati način ostvarenja teksta pismom i govorom.

Kako navodi Silić (2006), govoreni jezik podliježe logičkim, a pisani ritmo-melodijskim zakonitostima; u govorenome se jeziku tekst razvija po načelima logičkog mišljenja (riječi se nižu onako kako se nižu misli), a u pisanom jeziku po načelima njegove ritamske organizacije. U skladu s onim što je rečeno treba uzeti u obzir i činjenicu da je govoreni jezik spontaniji od pisanoga.

Upotreba jezika u pisanom i usmenom obliku nije identična. Budući da se oslanja samo na riječi, pisani oblik zahtjeva puno složeniju upotrebu jezika. Da bi se bilo pismena, bilo usmena komunikacija odvijala točno i uspješno, potrebno je dobro poznavati jezik, što podrazumijeva poznavanje jezičnog korpusa, sustav znakova, ali i poznavanje pravila upotrebe – gramatike, pravopisa i rječnika.

Želja da se što jače djeluje na onoga komu je poruka upućena dovodi administrativni stil do pretjeranog uveličavanja sadržaja poruke, do prividnog prikazivanja sadržaja boljim ili gorim nego što on to jest. Ta se obilježja u tekstovima pisanim s različitom svrhom ne odražavaju na isti način.

5. Teorijske napomene o enklitikama u hrvatskom standardnom jeziku

S obzirom na to mogu li imati vlastiti naglasak, riječi mogu biti *naglasnice* ili *toničke riječi*, tj. riječi koje imaju svoj naglasak, ili *nenaglasnice* ili *atoničke*, tj. riječi koje nemaju svoj naglasak. Ovisno o tome hrvatski jezik razlikuje dva tipa nenaglašenih riječi.

Nenaglasnice (*klitike*)² dijele se na *prednaglasnice* (*proklitike* ili *prisonjenice*) i *zanaglasnice* (*enklitike* ili *naslonjenice*). *Prednaglasnica* (*proklitika*, *prisonjenica*) se naslanja na riječ iza sebe (npr. *kod brata*, *između kuća*, *ne idi*), a *zanaglasnica* (*enklitika*, *naslonjenica*) se naslanja na naglašenu riječ ispred sebe (*vidio ju je*, *češljam se*, *hoćeš li*).

Enklitika nema vlastiti naglasak zbog čega se naslanja na naglašenu riječ ispred sebe i time tvori *izgovornu i naglasnu cjelinu*. Enklitike mogu biti glagolske i zamjeničke, odnosno u enklitike ubrajamo nenaglašene oblike glagola *biti* i *htjeti* (*sam, si, je, smo, ste, su; bih, bi, bi, bismo, biste, bi; ću, ćeš, će, ćemo, ćete, će*), nenaglašene oblike ličnih zamjenica u genitivu (*me, te, ga, nje, je, nas, vas, ih*), dativu (*mi, ti, mu, joj, nam, vam, im*) i akuzativu (*me, te, ga/ nj, je/ju, nas, vas, ih*); genitiv, dativ i akuzativ nenaglašenoga oblika posvojno-povratne zamjenice (*se, si*)te česticu *li*.

U hrvatskom standardnom jeziku enklitike, jer nemaju vlastiti naglasak, ne mogu stajati ni na početku rečenice ni na prvome mjestu naglasne cjeline. Ispred njih mora stajati naglašena, samostalna riječ na koju se može nasloniti i time tvoriti naglasnu cjelinu. Ako se neki od tih oblika želi staviti na početak

² Naziv *klitika* za nenaglasnice prema *Etimološkom rječniku hrvatskoga jezika* (Matasović 2016: 451) je riječ koja je tvorena od grčke riječi koja znači „koji se naslanja“. U hrvatskim gramatikama nazivi za nenaglasnice nisu ujednačeni, pa će se u gramatikama Barić i sur. 1997., Težak – Babić 1994., Raguž 1997 autori služiti nazivom *klitika* dok će se u gramatici Silić – Pranjeković 2005 izostati. Situacija je s nazivima *proklitika* i *enklitika* drugačija. Po tome stoje li nenaglašene riječi ispred ili iza nenaglašene riječi razlikuju *seprednaglasnice*, *proklitike* ili *prisonjenice* i *zanaglasnice*, *enklitike* ili *naslonjenice*. Iako se autori ponajprije služe nazivima *prednaglasnice* i *zanaglasnice*, u radu će se uglavnom upotrebljavati nazivi *enklitika* i *proklitika* jer su se ti nazivi „udomaćili“ u rječniku govornika.

rečenice ili ga se želi naglasiti, umjesto njega seupotrebljava naglašeni oblik (npr. Donesi *mu* novine./ Donesi *njemu* novine. : *Njemu* donesi novine.: Novine donesi *njemu*. / Donesi novine *njemu*.).

5.1. Položaj enklitika u sintagmama

Standardnojezična norma pisanoga jezika traži postavljanje enklitika iza prve riječi u sintagmi, odnosno iza prve naglašene riječi u rečenici (Katičić 1991: 495)(npr. *Kiša je noćas počela padati*.). Štoviše, i u slučaju kada je prva naglašena riječ usko povezana s drugom, te čini jednu sintagmatsku cjelinu, enklitika se stavlja iza prve naglasne riječi (npr. *Topla je kiša noćas počela padati*.).

U skladu s tim pravilom enklitički oblici mogu rastaviti ime od prezimena a da veza među njima nimalo ne oslabi (Katičić 1991: 496) (npr. *Vedran je Vidaković došao u Split*.). Međutim, ostvaraj koji nastaje tim postupkom autori *Jezičnog priručnika Coca-Cole* (Hudeček– Matković – Ćutuk 2012) smatraju potpuno neprimjerenim u poslovnoj komunikaciji.

U složenim je vezničkim rečenicama glavno pravilo da enklitike dolaze odmah iza veznika (*Žurio se, ali je zakasnio. Žurio se premda je zakasnio. Žurio se jer je zakasnio*.)(Barić i sur. 1997: 595). To pravilo, međutim, ne vrijedi za veznike *a*, *i*, *ni*, *no*, gdje obavezno stoje odvojeno. Zato se enklitike u rečenicama povezanima veznicima *a* i *i* smještaju iza prve naglašene riječi (*Žurio se i zakasnio je.*, *Žurio se, a zakasnio je.*, *Žurio se, no zakasnio je.*, *Nisam za njega ni čuo ni vidio ga*). (Udier, Sanda Lucija. Položaj glagolskih enklitika u nastavi hrvatskoga kao stranoga jezika za početnike, 2006.)

Nadalje zbog ritmičkih, intonacijskih, stilskih i obavijesnih razloga enklitika se ne smješta iza stanke u rečenici. Razlog je tomu taj što se iza stanke očekuje obavijesna riječ, a ne riječ bez leksičkoga značenja. Zbog toga se enklitika ne smješta iza zareza, dulje skupine riječi, zagrade ili stanke (Težak – Babić 1997: 246). Tako bi npr. rečenica *Stjepan, koji je to sve promatrao, je odlučio nešto poduzeti.*, trebala glasiti *Stjepan, koji je to sve promatrao, odlučio je nešto poduzeti.* Dakle, normativni se oblik takvih rečenica uspostavlja stavljanjem enklitike iza prve naglašene riječi u dijelu teksta koji slijedi iza stanke.

U skladu s tim valja spomenuti i drugo normativno načelo koje kaže da se enklitike mogu smjestiti i na koje drugo mjesto u rečenici ako se mogu lako nasloniti na riječ ispred sebe, ipak najčešće u takvim slučajevima dolaze iza glagola (Težak – Babić 2004).

Ako uz subjekt ne stoji atribut ni apozicija, poput rečenice *Novinar je obvezan iznositi istinu, uravnoteženu i provjerljivu informaciju.*, najčešće se ne griješi. Problem se pojavljuje ako uz rečenični subjekt dolazi atribut ili apozicija. Tada enklitika može stajati:

a) iza semantički nosivoga dijela predikata:

Antonija Blažević svojim je tekstovima naštetila mojoj časti i ugledu.

(U-III-556-2014)

Njezini izvori i tvrdnje potpuno su nevjerodostojni. (U-III-556-2014)

Njezin rad, po svom cjelovitom sadržaju, neprimjeren je i nemoralan.

(U-III-556-2014)

b) na drugome mjestu u rečenici:

Antonija je Blažević svojim tekstovima naštetila mojoj časti i ugledu.

Njezini su izvori i tvrdnje potpuno nevjerodostojni.

Njezin je rad, po svom cjelovitom sadržaju, neprimjeren i nemoralan.

Primjerima je pokazano da je enklitika smještena na drugo mjesto u rečenici, tj. da pod a) dolazi na drugo mjesto druge izgovorne cjeline, a pod b) na drugo mjesto u rečenici, odnosno iza prve naglašene riječi u rečenici. Međutim, zbog težnje da bude što bliže početku rečenice, enklitika može rastaviti uže sintaktički ili semantički povezane riječi. Ako je smještena na drugom mjestu u rečenici, enklitika može rastaviti pridjev, broj, zamjenicu, imenice pa čak i ime od prezimena zbog čega će takve sintagme u kojim se enklitika nalazi na drugom mjestu biti izrazito stilski obilježene (primjer b). Ako se želi izbjeći razbijanje sintaktički ili semantički usko povezanih riječi, enklitika se stavlja iza prve naglašene riječi iduće naglašene jedinice (primjer a).

Nisu neuobičajeni primjeri u kojima se u istoj rečenici nađu dvije ili više enklitika. U tim je slučajevima njihov redoslijed sljedeći:

- na prvo mjesto iza prve naglašene riječi dolazi čestica *li* (npr. *Poznajesh li ju?*)
- glagolske enklitike prethode zamjeničkim (npr. *Uvijek sam ga voljela.*); iznimka je treće lice prezenta (npr. *Ivana ga je preduhitrila.*)
- ako je u rečenici više zamjeničkih enklitika, one dolaze sljedećim redoslijedom padeža: dativ, genitiv, akuzativ (npr. *Žao mi te je.*)

6. Enklitike u administrativnom stilu sudskih odluka

U ovom će se poglavlju predstaviti rezultati analiziranoga korpusa obzirom na mjesto enklitike u rečenici, koji čini deset slučajno odabranih odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske nastalih od 2011. do 2018. godine. Potrebno je spomenuti da su odluke tematski nepovezane, a po naravi vrlo opsežne, zbog čega će se građa prikazati u sklopu pojave koju potvrđuje. Cilj je ovog rada analizom teksta potvrditi hipotezu da su u administrativnome stilu česte drugačije pozicije enklitika od onih koje predviđa hrvatska standardnojezična norma za pisani jezik, odnosno da su mjesta nenaglasnica ona karakteristična za razgovorni jezik.

6.1. Odlike administrativnog stila

Kako smo ranije naveli, tekst pisan administrativnim stilom, načelno, ima kratke rečenice, odnosno izbjegava složene sintaktičke strukture. Analiza i ovih tekstova pokazuje da u njima nalazimo ustaljena pravila sastavljanja i izražavanja. To su tekstovi zadane strukture, ograničenog broja leksičkih, morfoloških i sintaktičkih sredstava (Silić 2006: 351).

Primjerice, na samom početku jasno se iznosi konačna odluka suda:

Ustavna tužba se odbija.,

Ustavna tužba se usvaja.,

Ustavna tužba se djelomično usvaja.

Slijedi obrazloženje koje sadrži nekoliko točaka (ovisno o kompleksnosti slučaja), što olakšava čitanje i snalaženje u tekstu. Uglavnom se obrazloženje dijeli na četiri dijela:

I. Postupak pred ustavnim sudom

II. Činjenice i okolnosti slučaja

III. Prigovori podnositelja/ice

IV. Ocjena ustavnog suda.

Također, uočavaju se određena pravila izražavanja i ponavljanje učestalih izraza. Budući da pravne tekstove karakterizira raščlanjenost na točke, oni sadrže ustaljene strukture poput:

Ustavna tužba podnesena je protiv...,

Tim rješenjem odobreno je...,

Uvidom u pribavljeni spis utvrđeno je sljedeće...,

Visoki upravni sud odbio je tužbu podnositelja...,

sljedom navedenog, ocjena je Ustavnog suda...,

i sl., što ima veliku ulogu u smještanju enklitike.

6.2. Položaj enklitike u sintagmama

Polazeći od navedenih jezičnih značajki administrativnog stila hrvatskog standardnoga jezika, analizom se navedenoga korpusa utvrdilo da nema odstupanja koja nisu u skladu sa standardnojezičnom normom, odnosno da su ona vrlo rijetka. Razvidno je da se enklitika ne smješta iza prve naglašene riječi (što i nije nužno), ali se smješta iza prve naglašene cjeline. Drugim riječima, analizom se ovih tekstova nije potvrdila teza o nepravilnom mjestu nenaglasnice, što je potvrđeno i u primjerima:

Ustavnu tužbu podnio je Ivan Petrović iz Nove Gradiške... (U-III-5380/2013)

Za potrebe ustavnosudskog postupka pribavljen je spis Općinskog kaznenog suda u Zagrebu broj: K-91/13. (U-III-556-2014)

Tim rješenjem (točka 1.) odobreno je stručnoj organizaciji obavljanje tehničkih pregleda vozila u stanici za tehničke preglede vozila...(U-III-3853/2012)

Prvostupanjskom presudom usvojen je tužbeni zahtjev i utvrđeno je vlasništvo podnositelja, a tuženiku je naloženo... (U-III-2389/2011)

Uloga Ustavnog suda ograničena je na ispitivanje jesu li učinci takvog tumačenja,...(U-III-2389/2014)

Ana Lovren iz Zagreba podnijela je ustavnu tužbu u povodu presude Županijskog suda u Zadru, kojom je odbijena...(U-III- 2343/2017)

Značajno je spomenuti i nekoliko odluka Ustavnog suda koji su rijetki primjeri neusklađenosti zakonskih tekstova s pisanim jezikom administrativnog stila. Naime, u sljedećim je primjerima glagolska enklitika smještena ispred glagola, tj. na drugo mjesto u rečenici, npr.:

Općinski sud u Šibeniku je odbio tužbeni zahtjev podnositeljice, te je naložio podnositeljici naknaditi tuženiku...(U-III-4575/2017)

Vrhovni sud je rješenjem broj: Gzp II-12/17-4 od 10. srpnja 2017. odbacio zahtjev podnositeljice za isplatu primjerene naknade zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku.(U-III-4575/2017)

Ustavni sud je konkretnu ustavnu tužbu ocjenjivao s aspekta eventualne povrede ustavnog prava, zajamčenog člankom 29. Ustava... (U-III-556/2014)

Prekršajni sud u Novoj Gradiški je 23. studenoga 2010. donio prvostupanjsku presudu...(U-III-5830/2013)

Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu je 15. ožujka 2018. protiv podnositelja podnijelo optužnicu...(U-III-2037/2018)

Bitno je istaknuti da namještanje enklitika unutar sintagme ili iza sintagme ovisi o govornom ritmu, stoga je i jedan i drugi način zadovoljavajući, odnosno u skladu s normom. Budući da je enklitika riječ bez vlastitog naglaska, ona se naslanja na riječ ispred sebe čineći s njom naglasnu cjelinu. Stoga nije neobično da „pod pritiskom intonacijskih čimbenika glagolske enklitike u složenim glagolskim oblicima najčešće stoje iza prve naglašene riječi u rečenici ili iza prve naglašene riječi druge prozodijske cjeline...” (Hrvatski jezični savjetnik 1999: 268).

Međutim, normativno načelo pisanog jezika kaže da enklitiku valja postaviti na drugo mjesto odnosno iza riječi kojoj po rečeničnom smislu pripada. Takvo je smještanje zanaglasnice značajka govorenoga jezika, pa se nerijetko javlja i u pisanom jeziku, posebno onoga nižega stila.

Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu je 15. ožujka 2018. protiv podnositelja podnijelo optužnicu... (U-III-2037/2018)

Novinarka Monika Petrović je svojim tekstovima djelovala sa umišljajem iznošenjem neistinitih činjenica, koje su štetile mojoj časti i ugledu. (U-III-556/2014)

Općinski sud u Šibeniku je odbio tužbeni zahtjev podnositeljice, te je naložio podnositeljici naknaditi tuženiku troškove parničnog postupka od 1.250,00 kuna. (U-III-4575/2017)

U tom zapisniku je navedeno da podnositelj nije pristupio na ročište te da dostava poziva nije iskazana. (U-III-5830/2013)

Naposljetku, osporavanim odlukama je povrijeđeno podnositeljčino i ustavno pravo vlasništva... (U-III-2343/2017)

Kao što je vidljivo na izvornom tekstu, običnije je, također u skladu s normom pisanoga jezika, zanaglasnicu postaviti ispred glagola. Dakle, ponajbolje je zanaglasnicu u pisanom jeziku smjestiti na drugo mjesto u rečenici, odnosno smjestiti ju iza svoga glagola ili riječi kojoj pripada, a nikako ne bi trebala biti smještena ispred glagola jer je to mjesto karakteristično za govoreni jezik.

Može se ustanoviti da jezik zakonodavno-pravnog podstila hrvatskog jezika u navedenom korpusu prilagođen normi na način da u rečeničnim strukturama dominira druga normativna mogućnost pisanja zanaglasnica, odnosno smještanje zanaglasnica iza prve naglašene riječi druge naglasne cjeline u rečenici. Dakle, analizirani je korpus pokazao da su tekstovi zakonskih odluka, što se enklitika tiče, pisani prema pravilima standardnojezične norme, pa polazna hipoteza nije potvrđena.

6.3. Enklitike i višerječni nazivi ustanova

Sve se enklitičke riječi obično postavljaju iza prve naglašene riječi s kojom čine jednu naglasnu cjelinu. Slučaj je to s jednočlanom sintagmom, međutim, kada ima i višečlanih sintagma, postoji i više mogućnosti za postavljanje enklitike. S obzirom na prirodu teksta brojne rečenice u kojima se nailazi na višerječne nazive ustanova. Iako su to većinom nazivi sudova, njegovi se dijelovi sukladno normativnom načelu nikada ne razdvajaju, a glagolske seenklitike nalaze iza prve naglašene riječi druge naglasne cjeline. Kako navodi Josip Silić (2006), rečenični se dijelovi u rečenici, kao i rečenice u tekstu, nižu po logičkom načelu (kako dolaze misli, tako ih slijede riječi u rečenici, odnosno rečenice u tekstu). Sljedeći primjeri pokazuju da se u svih 76 rečenica u kojima

se u promatranom korpusu pojavljuje višestruko ime (institucije, tvrtke) ono ne prekida umetanjem enklitike:

Prekršajni sud u Novoj Gradiški je, povodom optužnog prijedloga navedenog u točki 5.1....(U-III-5830/2013)

Županijski sud u Zagrebu preinačio je prvostupanjsku presudu u točki II. izreke prvostupanjske presude na način da je smanjio visinu iznosa uzdržavanja. (U-III-2389/2014)

Županijsko državno odvjetništvo u Zagrebu je 15. ožujka 2018. protiv podnositelja podnijelo optužnicu... (U-III-2037/2018)

Županijski sud u Šibeniku je rješenjem broj: Su-Gzp I-10/16-4 od 3. listopada 2016. utvrdio da...(U-III-4575/2017)

Općinski sud u Šibeniku je odbio tužbeni zahtjev podnositeljice, te je naložio podnositeljici naknaditi tuženiku troškove parničnog postupka od 1.250,00 kuna. ...(U-III-4575/2017)

Nadalje, kako je već navedeno, u rečenici je administrativnoga stila gramatički subjekt na prvom mjestu, a gramatički predikat na drugom. Promatrajući rečenice u korpusu, može se uočiti da se to ne primjenjuje kada je o nazivima ustanova riječ. Prema uobičajenom je mišljenju da rečenica slijedi misao, pa obavijesni subjekt redovito prethodi obavijesnom predikatu, npr.:

Podnositelj je u ustavnoj tužbi naveo da su mu sudskim odlukama povrijeđena ustavna prava...(U-III-5830/2013)

Podnositeljica je 16. ožujka 2012. protiv prvostupanjske presude osobno podnijela žalbu. (U-III-4857/2012)

Okrivljena je iznijela tvrdnju da ili zarađujem na ustavnim tužbama ili se slažem sa kvalifikacijama... (U-III-556-2014)

Optužnica je potvrđena rješenjem Županijskog suda u Zagrebu broj: Kov-18/18... (U-III-2037/2018)

Ivana Lovrić iz Zagreba podnijela je ustavnu tužbu u povodu presude Županijskog suda u Zadru, kojom je odbijena...(U-III-2343/2017)

Podnositeljica ističe da su osporene odluke arbitrarne, kao i da je istima povrijeđeno ustavno pravo vlasništva podnositeljice. (U-III-2343/2017)

Novinar je obvezan iznositi istinu, uravnoteženu i provjerenu informaciju, štiti čovjekovu intimu od senzacionalističkog objavljivanja... (U-III-556-2014)

Uočeno je da se to načelo sustavno provodi samo kada je na početku imenska riječ. Ono se ne primjenjuje kada se na početku rečenice nalaze višestani nazivi ustanova ili institucija.

6.4. Smještanje glagolskih enklitika

Provedenom je analizom utvrđeno da u većini rečenica prevladavaju glagolske enklitike. Enklitički oblik glagola *biti* zanaglasnica je koja se naslanja na riječ koja joj prethodi i s njom tvori naglasnu cjelinu. Kako je rečeno, tek je u malom broju primjera utvrđeno da se enklitika nalazi ispred glagola onda kada bi trebala stajati iza njega, što, u promatranim tekstovima, takve rečenice čini stilski obilježenima. Treba imati na umu da pisani jezik podliježe ritmomelodijskim zakonitostima, u skladu će s time naslonjenica (enklitika) u pisanom jeziku dolaziti iza glagola (prve naglašene riječi u sintagmi), a u govorenom ondje gdje to logički slijed misli nalaže.

Analizirani je korpus pokazao tendenciju smještanja glagolske enklitike iza prve naglašene riječi druge naglasne cjeline sve do posljednjeg dijela zakonodavnog teksta, odnosno same ocjene/odluke Ustavnog suda. U ovom se odjeljku umetanjem enklitike nakon prve naglašene riječi u rečenici ističe konačna odluka Suda. Ovakav raspored sintaktičkih jedinica mijenja stilsku vrijednost i sam karakter teksta. Rastavljanjem uže semantički povezanih riječi redosljed riječi postaje stilski obilježen, a samim time pridonosi ozbiljnosti i autoritarnosti teksta.

Ocjena je Ustavnog suda da se pravna stajališta, navedena u osporenoj presudi Županijskog suda u Zagrebu zasnivaju na ustavnopravno prihvatljivom tumačenju i primjeni mjerodavnog materijalnog prava.

(U-III-556/2014)

Stoga je ocjena Ustavnog suda da postupak, koji je prethodio ustavnosudskom, nije rezultirao povredom ustavnog prava...

(U-III-5830/2013)

Ocjena je Ustavnog suda da podnositeljici nije povrijeđeno pravo na pravično suđenje... (U-III-3121/2015)

Zadaća je Ustavnog suda ispitivanje nije li sud u konkretnom slučaju vršio svoje procjene na očito nerazuman način... (U-III-2343/2017)

Dakle, u izdvojenim je odlukama primijenjeno drugo normativno načelo, ono da se nenaglasnica nalazi na drugome mjestu u rečenici. Razdvajanje enklitikom tako usko povezanih izričaja, pri čemu se strogo poštuje temeljno normativno načelo o položaju enklitike, nosi stilsku obilježja značajna za administrativni stil.

6.5. Smještanje zamjениčkih enklitika

Iz izloženog je vidljivo da u velikom dijelu korpusa prevladavaju glagolske enklitike. Među njima je najviše onih za 3.1. jd. gl. biti. Posljedica je to samog karaktera zakonodavnog teksta u kojem se iznose isključivo činjenice događaja, uz sam proces i popratne radnje Suda. Premda u malom broju u zakonodavnim odlukama nailazimo i na zamjениčke enklitike. Zamjениčkim enklitikama pripadaju lične i povratna zamjenica u genitivu, dativu i akuzativu, npr.:

Ustavna tužba se odbija. (U-III-2389/2011)

Podnositeljica tvrdi da se njegova obrana uopće ne podudara s navodima optužnice ... (U-III-4857/2012)

Smatra da bi joj provedbom ovrhe mogla nastati šteta koja bi se teško mogla popraviti... (U-III-3121/2015)

U konkretnom slučaju podnositeljica je koristila pravno sredstvo koje joj je bilo na raspolaganju... (U-III-4575/2017)

Podnositeljica zbog ovakvog načina zaključivanja suda smatra da joj je povrijeđeno ustavno pravo na jednakost pred zakonom i na pravično suđenje. (U-III-4857/2012)

U proučavanom se korpusu zamjениčke enklitike javljaju u svega nekoliko rečenica. Kada se u rečenici nađu dvije ili više enklitike standardnojezična norma kaže da glagolske enklitike prethode zamjениčkim (*su mu; su joj*). U skladu s tim, primjer u analiziranom tekstu pokazuje da se poštuje i iznimka u trećem licu prezenta (*joj je*), kada zamjениčka enklitika prethodi glagolskoj.

S obzirom da prevagu u tekstu ima deskripcija, odnosno opis događaja, zamjeničke će enklitike uvijek imati ulogu „odgovora“ na pitanja tko?, što?, kada?, gdje? zbog čega će u tekstovima zakonodavno-pravnog stila pojava zamjeničkih enklitika biti izuzetno rijetka.

6.6. Konstrukcije *...je da je...*

Potrebno je istaknuti pojavu slaganja riječi u rečenici koja sadrži konstrukciju *je da je*. Iako su se rečenične sastavnice slagale poštujući pravila hrvatskoga standardnog jezika (pravilo o višerječnim nazivima ustanova, enklitika iza glagola), ovakva su se slaganja mogla izbjeći smještanjem enklitike na drugom mjesto odnosno odmah nakon sintagmatski povezane cjeline. Tim bi se postupkom pridonijelo ritmičkoj organizaciji teksta, npr.:

Uvidom u pribavljeni spis predmeta utvrđeno je da je konkretni kazneni postupak započeo 21. prosinca 2007.... (U-III-556/2014)

U provedenom postupku utvrđeno je da je zahtjev opravdan te da su ispunjeni svi uvjeti za obavljanje tehničkih pregleda vozila u stanici za tehnički pregled vozila...(U-III-3853/2012)

Rješenjem Općinskog suda u Rijeci utvrđeno je da je podnositeljica smetala tužitelja...(U-III-3121/2015)

Također, dodatnom provjerom utvrđeno je da je neurološki pregled podnositelja zakazan za 12. lipnja 2018. godine. (U-III-4575/2017)

Iz pribavljenog spisa razvidno je da je prvostupanjski sud proveo dokazni postupak...(U-III-2343/2017)

Imajući na umu da se riječi u rečenici slažu u skladu s namjerom govornika te situacijskim i kontekstualnim čimbenicima, može se zaključiti da bi se drugačijim redoslijedom izbjegle ovakve stilske, u najmanju ruku, nezgrapne konstrukcije.

6.7. Stilska (ne)obilježenost

U stilske neobilježenom redu riječi sve su riječi, odnosno sintaktičke kategorije u funkciji iznošenja objektivnog i neutralnog stava govornika.

Kao što je to dosada pokazano, u sintagmama su različite mogućnosti za smještanje enklitike. Ona može razbiti, razdvojiti sintagmu ili doći između dva dijela sintagme. Razbijanje se sintaktički i(li) semantički usko povezanih riječi u analiziranom korpusu izbjegava. Time je stilska obilježenost manja, čemu i sam administrativni stil teži. Stilska je neobilježenost postignuta smještanjem enklitike iza prve naglašene riječi druge naglasne cjeline odnosno na drugo mjesto u rečenici. Na taj način nijedan dio teksta nije istaknut, iznimno u dijelu kada je enklitika smještena iza prve naglašene riječi u rečenici s određenom namjerom.

U navedenim se rečenicama prilikom navođenja imena i prezimena položaj enklitike nalazi na mjestu propisanom normom. Štoviše, značajno je obratiti pozornost na sintagme s imenom i prezimenom koje se u ovoj vrsti tekstova sustavno ne razdvajaju enklitikom. To je pokazatelj da pozicija enklitike iza prve naglašene riječi u ovome korpusu označava stilsku obilježenost zbog čega se kako ovdje, tako i u većini podstilova ovoga stila to izbjegava.

7. Zaključak

Ovim je radom obuhvaćen položaj glagolskih i zamjeničkih enklitika u zakonodavno-pravnom tekstu. Slijedeći stroga pravila o automatskom namještanju enklitika te mogućnosti smještanja enklitike s obzirom na govoreni i pisani jezik te funkcionalne stilove, može se zaključiti da u tekstovima zakonodavnih odluka načelno nema odstupanja od normativnih načela što se mjesta glagolskih enklitika tiče, štoviše usklađenost s normom na razini je stilski neobilježenog teksta.

U velikom je postotku analiziranoga korpusa glagolska enklitika smješтана iza glagola, odnosno na drugome mjesto druge naglasna cjeline u rečenici. Drugim riječima, enklitika se mahom nalazi ondje gdje joj semantičko ustrojstvo i norma pisanoga jezika nalaže. Naglasak koji je bio stavljen na promjenu mjesta enklitike u rečenicama zakonskih tekstova pokazao je da položaj enklitike mijenja stilsku vrijednost i stvara stilsku obilježenost. Iz svega navedenog jasno je da promjena položaja enklitike izuzetno utječe na obilježenost teksta, dok je učinak koji obilježenost postiže nepoželjna i neprimjerena karakteristika administrativnog stila, posebno zakonodavno-pravnog podstila.

Uočeno sustavno provođenje položaja enklitike na normom propisanim mjestima dokazuje da se zakonodavno-pravni tekstovi beziznimno pridržavaju normativnih načela, čime se i ovom analizom potvrdio status administrativnog stila kao normom obvezatnog stila.

8. Sažetak

Ovaj se rad bavi prvenstveno proučavanjem položaja enklitike u tekstovima pisanim administrativnim stilom. Polazeći od jasno određenih značajki administrativnog stila na primjeru pravnih tekstova pokazat će se u kojoj mjeri administrativni jezik poštuje pravila o pisanju nenaglašenih riječi u rečenici. U radu se nastoje pokazati razlike u položaju enklitika u administrativnom stilu u odnosu na hrvatski standardni jezik. Osobita se pozornost posvećuje glagolskim enklitikama i enklitikama u sintagmama jer standardnojezična pravila o redoslijedu rečeničnih sastavnica dopuštaju nekoliko mogućnosti.

Ključne riječi: redoslijed riječi u rečenici; enklitike; pravopisna norma; zakonodavno-pravni stil

The order of unaccented words in the Croatian language

(on the example of enclitics in the administrative register)

Key words: words order in the sentence; enclitics; orthography norm; administrative style

9. Izvori i literatura:

Badurina, L. (2008). *Između redaka*. Studije o tekstu i diskursu. Zagreb – Rijeka: Hrvatska sveučilišna naklada. Izdavački centar Rijeka.

Barić, E. i dr. (1997). *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.

Barić, E. i dr. (1999). *Hrvatski jezični savjetnik*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Pergamena, Školske novine.

Frančić, A., Hudeček L. i Mihaljević, M. (2005). *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Ham, S. (2014). *Hrvatski jezični savjetnik*. Zagreb: Školska knjiga.

Hudeček, L. (2006). Sintaksa i funkcionalni stilovi u Gramatici hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta Josipa Silića i Ive Pranjkovića. *Republika*, God.62., 42-47.

Hudeček, L., Mihaljević, M. (2009). *Jezik medija: publicistički funkcionalni stil*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.

Hudeček, L., Matković, M. i Čutuk, I. (2012). *Jezični priručnik Coca-Cole HBC Hrvatska – Hrvatski jezik u poslovnoj komunikaciji*. Zagreb: KerschOffset.

Katičić, R. (1991). *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Nakladni zavod Globus.

Kovačević, M. i Badurina, L. (2001). *Raslojavanje jezične stvarnosti*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.

Kovačević, M. i Badurina, L. (2001). *Jezični paradoksi administrativnog stila*. Drugi hrvatski slavistički kongres. Zbornik radova I. Osijek: 479-487.

Krampus, V. i Zrinjan, S. (2013). *Poslovni hrvatski jezik*. Zagreb: Veleučilište VERN', Biblioteka Business Class.

Požgaj Hadži, V. (2001). *Automatizirani red riječi u hrvatskom i slovenskom jeziku*. Drugi hrvatski slavistički kongres. Zbornik radova I. Osijek: 577-585.

Raguž, D. (1997). *Praktična hrvatska gramatika*. Zagreb: Medicinska naklada.

Rišner, V. (2016). *Jezik medija kao s(t)jecište različitih stilova*. u: Jezik medija nekada i sada. Zbornik radova sa znanstvenoga skupa održanoga 6. i 7. lipnja na Filozofskome fakultetu u Osijeku., Ur. Vlasta Rišner, Osijek – Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada/Filozofski fakultet u Osijeku.

Rišner, V. i Glušac, M. (2011). *Kroz mijene i dodire publicističkoga stila*. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku.

Samardžija, M. (1999). *Norme i normiranje hrvatskoga standardnoga jezika*. Zagreb: Matica Hrvatska.

Silić, J. (1984). *Od rečenice do teksta*. Zagreb: SNL.

Silić, J. (2006). *Funkcionalni stilovi hrvatskoga jezika*. Zagreb: Disput.

Silić, J. i Pranjković, I. (2005). *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.

Stolac, D. (2016). *Manipulacija semantičkim nijansama leksema reforma*. Rijeka: Perspektive jezičnoga planiranja i jezične politike / Perspectives on Language Planning and Policy (pozvano izlaganje).

Težak, S., Babić, S. (1994). *Gramatika hrvatskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.

Internetski izvori:

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=253806

preuzeto: 5. 5 .2018.

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=104323

preuzeto: 5.5.2018.

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=16699

preuzeto: 8.5.2018.

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=281430

preuzeto: 8.5.2018.

<https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C1257F71005182A6> preuzeto: 10.6.2018.

<https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C1257DA3004EB108?OpenDocument> preuzeto: 11.6.2018.

<https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Praksa/C12570D30061CE54C1257CD300304434> preuzeto: 11.6.2018.

<http://www.notarius.hr/CaseLaws/TOCUSTS.aspx?Src=O66n7GcUZnWVy990P26riUaqtT8lYnUYoelATirIskFfxXx%2Foo7v0nMXPzYzDvYKo9w8ywZyv%2B4%3D> preuzeto: 15.6.2018.